

Truman Capote, *En ψυχρώ*, μετάφραση από τα αγγλικά: Αύγουστος Κορτώ, Πατάκη, Αθήνα 2017, 484 σελ.

«Το αδιανόητο συμβαίνει»
Τρούμαν Καπότε

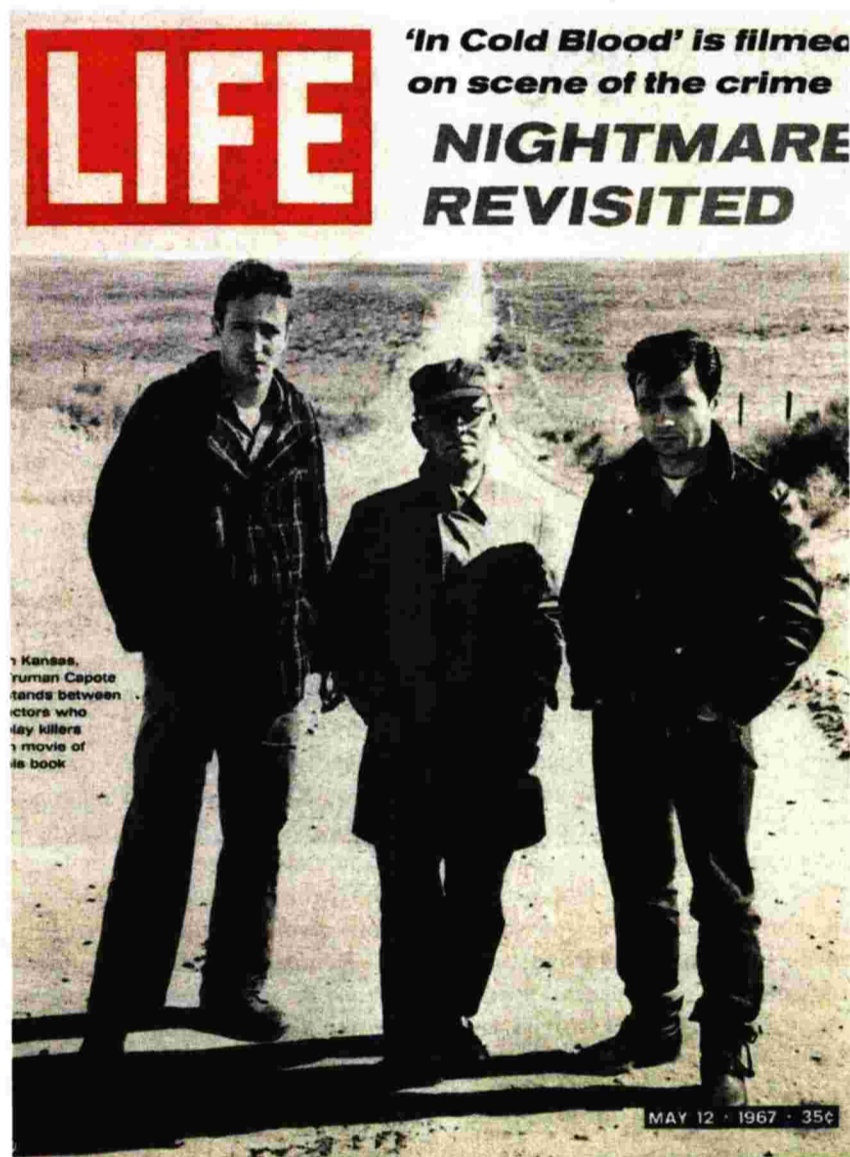
Τα ξημερώματα της 15ης Νοεμβρίου 1959, στο Χόλκομπ του Κάνσας, δυο πρώην κατάδικοι, ο Πέρι Σμιθ και ο Ντικ Χίκοκ, εισβάλλουν στο σπίτι του 48χρονου Χέρμαν Κλάτερ, εύπορου αγρότη της περιοχής. Πιάνουν τον ίδιο, την γυναίκα του, το γιο του και την κόρη του, ηλικίας 15 και 16 ετών, τους δένουν, τους φιδώνουν, τους ληστεύουν και, στο τέλος, τους σκοτώνουν εν ψυχρώ. Ο τοπικός σερίφης θα δηλώσει ότι, προφανώς, είναι έργο ψυχοπαθή δολοφόνου. Η φράση «εν ψυχρώ», ελληνική εκδοχή του “in cold blood”, είναι ακόμη μια συνεισφορά της λογοτεχνίας στις διαρκώς ανανεούμενες γλωσσικές δομές, καθώς οι λέξεις επικρατούν όταν εκτός από την λογοτεχνική αίγλη του νεωστί εισαχθέντος σημαίνουν και κάτι. Να υπενθυμίσουμε απλώς τα 60.000 λήμματα στη *Συναγωγή νέων λέξεων* του Στέφανου Α. Κουμανούδη¹, έργο που με θαυμασμό αναφέρει ο Κ.Θ. Δημαράς.

Το μυστήριο γύρω από τα αποτρόπαια εκείνα εγκλήματα, αλλά και το ενδιαφέρον που δημιουργείται γι' αυτά στην κοινή γνώμη, περιγραφονται από τον Τύπο της εποχής: «Οι αστυνομικοί που ερευνούν την υπόθεση παραδέχονται ότι δεν μπορούν να ανακαλύψουν κανένα κίνητρο για τους φόνους που χαρακτηρίστηκαν από τον διενθνήτη του F.B.I ως οι πιο άγριοι στην ιστορία του Κάνσας...». Το ενδιαφέρον που κορυφώθηκε ήταν το κίνητρο και για τον Τρούμαν Καπότε, ο οποίος επισκέφτηκε μαζί με τη Χάρπερ

Διερευνώντας τους μηχανισμούς της βίας

Από τον ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟ

Πώς ένα μυθιστόρημα προεικονίζει την επιστροφή της άλογης βίας στην καθημερινότητά μας, στο τέλος ενός αιώνα που σφραγίστηκε από βίαια επεισόδια απίστευτης ωμότητας – σε δυο πολέμους, μια γενοκτονία και έναν δολοφονικό ανταρτισμό, στο όνομα απόλυτων αν και αντικρουόμενων ως προς το κίνητρο ιδεολογιών. Ο Τρούμαν Καπότε, εκτός από πρόδρομος της «Νέας Δημοσιογραφίας», γίνεται ο λογοτέχνης που διερευνά και εκθέτει τις διαστάσεις ενός ειδεχθούς εγκλήματος, με τη φρίκη του οποίου οι κοινωνίες εξοικειώθηκαν εύκολα. [TB]]

Το εξώφυλλο του περιοδικού *Life*, 12/5/1967, απεικονίζει τον Τρούμαν Καπότε στο Κάνσας, ανάμεσα στους δύο ηθοποιούς, τον Ρόμπερτ Μπλέικ και τον Σκοτ Γουίλσον, που υποδύθηκαν τον Πέρι Σμιθ και τον Ντικ Χίκοκ, τους δύο φονιάδες του Χόλκομπ, στην ταινία του Ρίτσαρντ Μπρουκς *En ψυχρώ* (*In Cold Blood*), που στηρίχτηκε στο δημοφιλέστερο μυθιστόρημα του συγγραφέα.

Λη τον τόπο του εγκλήματος και, έπειτα από διαδοχικές συνεντεύξεις στη φυλακή με τον Πέρι Σμιθ, ο οποίος στο μεταξύ είχε συλληφθεί και ομολογήσει, ευτύχησε να γράψει ένα από τα αιχμηρότερα μεταπολεμικά μυθιστορήματα. Το *In Cold Blood*, μετά τη δημοσίευσή του στον *New Yorker*, εκδόθη-

κε από τον εκδοτικό οίκο Random House το 1966.

Με το *En ψυχρώ*, ο Καπότε ουσιαστικά θεμελίωσε ένα νέο λογοτεχνικό είδος, το “non fiction novel”, σύμφωνα με τον ορισμό του ίδιου, που απέκλειε μάλιστα την αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο. Μια αφήγηση πραγματικών γεγονότων

με την τεχνική και το δραματικό ύφος του μυθιστορήματος, ένα είδος δημοσιογραφικής λογοτεχνίας, που εκτός των άλλων άνοιξε το δρόμο στο θεμελιωτή της λεγόμενης «Νέας Δημοσιογραφίας», Τόμας Γουόλφ: ένα άθροισμα ντοκουμέντων εν τέλει γίνεται λογοτεχνία. [Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι, στο ιδίωμα αυτό, έχει προηγηθεί ο αργεντινός δημοσιογράφος και συγγραφέας Ροντόλφο Γουόλς (Rodolfo Walsh, 1927-1977), το 1957, με το *Operación Masacre*.

Η ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΖΩΕΣ ΜΑΣ

Το *En ψυχρώ* δεν ήταν απλώς ένα μυθιστόρημα. Ήταν κυρίως ένας συμβολισμός. Το «κρύο αίμα» του Καπότε έδωσε το όνομα σε μια νέα ηθική, που δεν είχε όρια. Ο Καπότε το περιγράφει, καταδόμενος στην πρακτική εγκληματιών για τους οποίους ο σκοπός αγιάζει τα μέσα: «και εν τέλει, οποιονδήποτε συναντούσαν αυτός δεν θα ζούσε, “καρένας μάρτυρας”, θύμισε στον Πέρι για εκατοστή φορά».

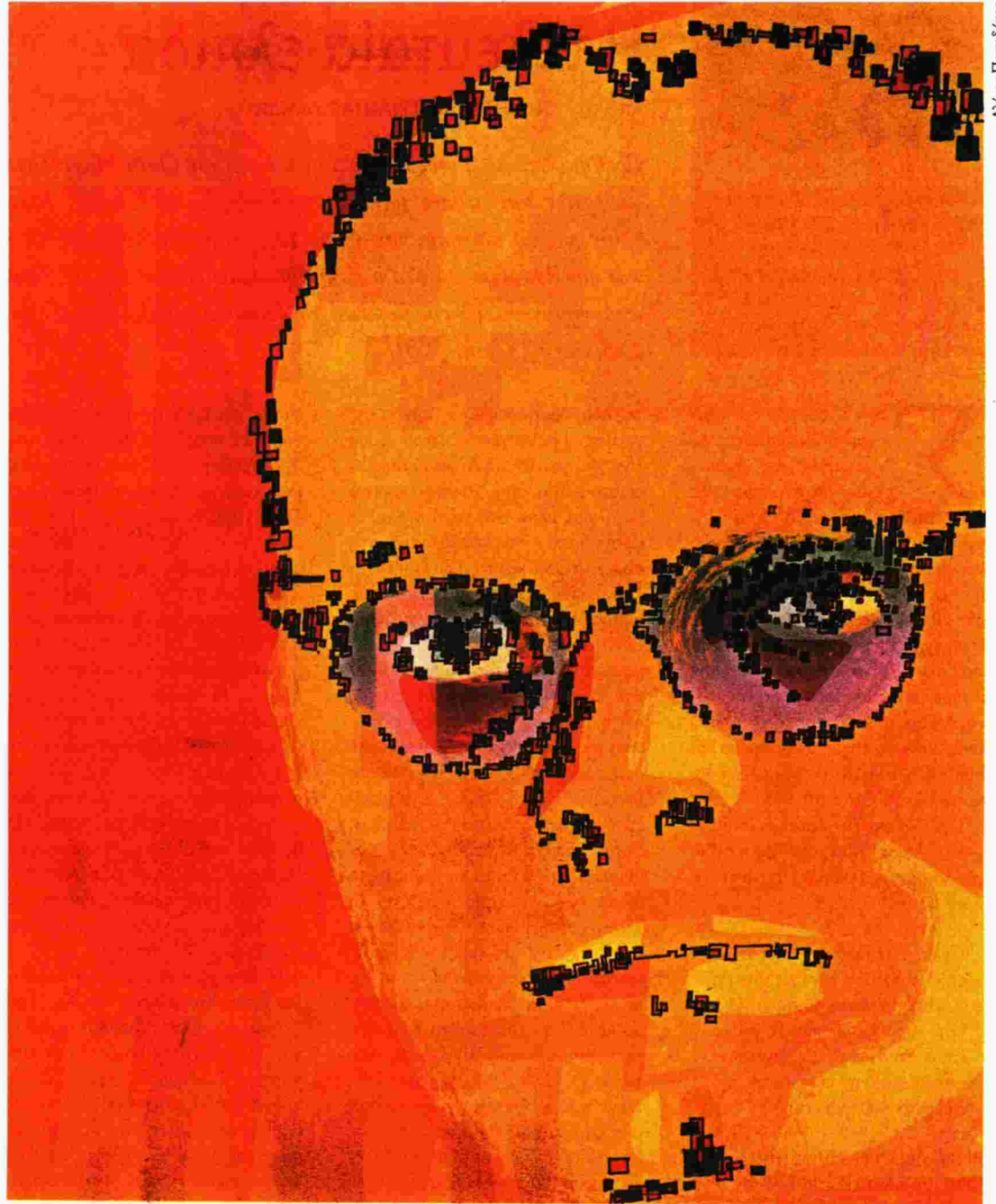
Η ιστορία που αφηγήθηκε ο Τρούμαν Καπότε π' έξηγε ένα βήμα πιο πέρα από το «κρύο αίμα» των γκάνγκστερ του μεσοπολέμου, τα βίαια ξεκαθαρίσματα λογαριασμών των οποίων εντάσσονταν στους παραδοσιακούς αγώνες ισχύος. Αντίθετα, η ακραία εγκληματική συμπεριφορά που πλήττει την καθημερινότητα ήταν ένα καινούργιο φαινόμενο που προκάλεσε σοκ στην αμερικανική κοινωνία της εποχής. Εφήμερο σοκ, όπως αποδείχτηκε, αφού δεν είχε συνέχεια. Στην πορεία, έως σήμερα, κάθε τόσο, πολύ χειρότερα εγκλήματα σχεδόν χάνονται στο πλούσιο αστυνομικό δελτίο της ημέρας. Το αποτρόπαιο έχει πλέον χωνευτεί στην αμερικανική κοινωνία, τέ-

τοιου τύπου νέα πλέον η καθημερινότητα τα τοποθετεί στις γενικές ειδήσεις.

Η κοινωνία των πολιτών και η εμφάνιση του πολιτισμού οδηγούσε, κατά τον Μοντεσκιέ, σε μια παρατεταμένη διαδικασία εξοστρακισμού της βίας. Η καταδίκη της βίας θα ήταν το πρώτο βήμα για την εγκαθίδρυση του κράτους δικαίου. Ουσιαστικά, η ιδέα φαινόταν απλοϊκή, όλες οι ουτοπίες οφείλουν να είναι απλοϊκές: το κράτος ως απόλυτος διαχειριστής της βίας θα θεμελιώνει μια κοινωνία δικαίου. Αλλά το μετέωρο βήμα του Κοινωνικού Συμβολαίου θα ερχόταν αντιμέτωπο με την ίδια τη ζωή. Η εμπειρία πάντα θα είναι, ή τουλάχιστον οφείλει να είναι, η αληθινή δασκάλα της φιλοσοφίας. Δνο χιλιάδες χρόνια μετά, ο Καλλιπλής που χλευάζει τον Σωκράτη και κάθε απολογητή της θετικής ηθικής στον *Γοργία* του Πλάτωνα, υμνώντας τη βία, δικαιώνεται. Και εκείνη η φάρμα του Κάνσας γίνεται μια συμβολική αφετηρία που εκτοξεύεται πλανητικά από τη δυναμική της λογοτεχνίας.

Δέκα χρόνια αργότερα από το εν ψυχρώ έγκλημα του Κάνσας, το 1969, στην περιχαρακωμένη Ελλάδα των συνταγματαρχών –την εποχή που η λεγόμενη Πολιτιστική Επανάσταση του Μάο σαρώνει τα πάντα στην Ευρώπη–, δυο Γερμανοί, ο Ντουφτ και ο Μπασενάουερ, διασχίζουν τη χώρα δολοφονώντας εν ψυχρώ πρατηριούχους καυσίμων. Η επαρχιωτική αστική ηθική της εποχής δεν αγγίζει τις όποιες κοινωνιολογικές ερμηνείες των γεγονότων, η μόνη εκδοχή είναι καθαρά ψυχιατρική. Τα γεγονότα γίνονται η αφορμή και για μια ελληνική λογοτεχνική εκδοχή ενός ποπ fiction novel, έτσι γράφτηκε το *Μυρίζει αίμα* του Γιάννη Ράγκου. Συνιστά και αυτό μια συμβολική μετάβαση σε μια νέα εποχή και για την Ελλάδα.

Αργότερα, με την ταινία *Γεννημένοι δολοφόνοι*, ο Όλιβερ Στόουν ουσιαστικά επισφραγίζει αυτό που η καθημερινότητα καταγράφει: τη διαρκή περιθωριοποίηση των αξιών και της ηθικής του αστικού κόσμου. Το *En Ψυχρώ* αποτελεί μια συνεισφορά της λογοτεχνίας στην κοινωνιολογία. Ένας προσδιορισμός σύμβολο μιας νέας ηθικής στην οποία κυριαρχεί η απόλυτη βία ως δράση, που φυσικά δεν χρειάζεται αιτιολογήσεις, όπως επισημαίνει ο Βόλφγκανγκ Σόφσκυ στη δική του *Πραγματεία περί της βίας*:

Αλέκος Παπαδόπουλος

Ο Τρούμαν Καπότε από τον Αλέκο Παπαδόπουλο

Εκτός αυτού, η απόλυτη βία δεν χρειάζεται δικαιολόγηση. Δεν θα ήταν απόλυτη αν εξαρτιόταν από αιτιολογήσεις, στοχεύει μόνο στη συνέχιση και την κλιμάκωσή της. Έχει μεν μια κατεύθυνση, όμως δεν είναι υποταγμένη σε κανένα σκοπό που θα της έθετε ένα τέλος. Δεν θέλει να πετύχει τίποτα. Αυτό που μετρά είναι η ίδια η δράση.

ΙΣΧΥΣ Η ΔΙΚΑΙΟ;

Η υπεροχή της ισχύος απέναντι στο δίκαιο θα πάρει ιστορικό σχήμα τον 20ό αιώνα. Συμπίπτει, μάλιστα κατά τη γνώμη πολλών

προαναγγέλλει, μαζί με την περιθωριοποίηση των Νέων Χρόνων, την εμφάνιση της μαζικοδημοκρατικής πλανητικής εποχής. Η δομή της υπακοής διαλύεται και η γιορτή της βίας –κάποιες φορές με αριστερή ιδεολογική λεοντή– αποδεδειγμένα τεράστιες δυνάμεις. Η βία της τάξης μετατρέπεται σε άγρια βία των οрдών.

Είναι η επιστροφή στην αφετηρία –ο Προκρούστης και ο Σίνης ο Πιτυοκάμπτης πλέον αναβιώνουν ως σίριαλ κίλερ, κατά συρροήν δολοφόνοι–, καθώς οι σύγχρονοι σίριαλ κίλερ πλέον διαγράφουν εντυπωσιακή καριέρα ως πρωταγωνιστές και εντυπωσι-

ακοί ήρωες της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Όλοι είναι ίσοι, σε μια άγρια τελετή αποδέσμευσης από την κανονικότητα και εκτυφλωτικά βίαιοι:

Αυτό δω που σου έταξα καλέ μου, να γεμίσουν όλοι οι τοίχοι εκεί πέρα μαλλιά...

Καλημέρα Τρούμαν Καπότε. ■

1. Στέφανος Α. Κουμανούδης, *Συναγωγή νέων λέξεων. Υπό των λογίων πλασθεισών από της Αλώσεως μέχρι των καθ' ημάς χρόνων*, επιμέλεια: Φώλιπος Ηλιού, Ερμής, Αθήνα 1998, 1167 σελ.